

Proboha, co tu budov a jak velikých! Pokrývají jednak celé údolí, jednak jsou jakoby přilepeny na horských svazích v takovém množství, jako kdyby se jedna budova o druhou opírala. Myslím, že se dívám na některé z našich velkých měst, na příklad na Erfurt, nebo se mi dokonce zdá, že vidím Prahu, nebo veliká města italská Bolognu a Padovu... A přitom jest tomu pouhých dvanáct let, co zde byla jediná bouda, která stála u staré polozasypané jámy...

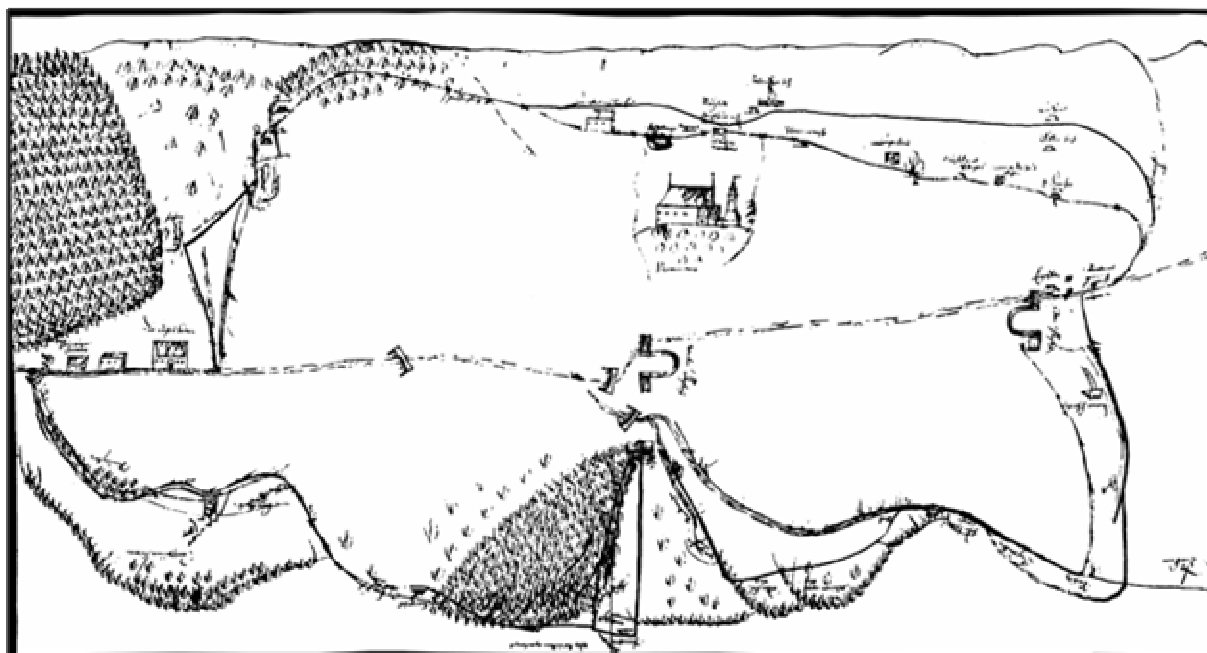
Agricola (Bermannus)

Střet středověku a novověku

Centrální západní Krušné hory začaly být cílevědomě využívány a zalidňovány teprve na raném počátku novověku. Žádná prastará kultura si je za své sídlo z objektivních důvodů nezvolila. Pouze v podhůří, lemujícím údolí Ohře, nalezneme místa, která byla již ve středověku značněji osídlena. A přece ani zde nenalezneme význačné pozůstatky gotické nebo dokonce románské. Z hradů, vybudovaných ve 13. století, měl Himmelstein jen nepatrný rozsah a Hauenstein byl pozdějšími přestavbami téměř úplně zbaven svého středověkého rázu.

Rozkvět zdejší stavební a umělecké činnosti začíná teprve se založením a rozvojem města Jáchymova během 1. poloviny 16. století. I kulturní vývoj celé okolní krajiny byl zcela odvislý na jeho rozkvětu. Jáchymov se stal těžištěm rozsáhlého území a sousední města vedle něho nedosahovala samostatného významu.

V době největšího rozkvětu Jáchymova, mezi lety 1533-1535, byl plošný rozsah městského areálu 80 hektarů, přičemž na jednom hektaru stálo zhruba 15 domů. Průměrný počet obyvatel jednoho domu byl 10-20 osob, takže hustota obyvatelstva na 1 ha dosahovala 225 osob. Nelze se proto divit, že Jáchymov se svými 18 000 obyvateli byl po Praze druhým nejlidnatějším městem českého království.

městský areál se zakreslenými baštami a zámkem Freudenstein

Otevřením jáchymovského rudného ložiska byla ukončena etapa českého středověkého hornictví, jehož nejvýznamnějším reprezentantem byla Kutná Hora, neboť jáchymovské doly už netrpělivě vkročily do rodící se éry novověku. Nový jáchymovský prostor se snad právě proto nevyznačoval pouze „stříbrnou horečkou“, ale stal se i bitevním polem, kde se střetávala gotická tradice s uměním „antickým“, které jako evropská raná renesance vítězně procházelo od jihu kontinentu směrem severním. I o tomto zápase svědčí mnohé jáchymovské dílo.

Havíři, kteří sem přicházeli ze saských horních měst (Freibergu, Annabergu, Chemnitz, Zwickau atd.), nejenže přinášeli do nové domoviny moderní umělecké názory, ale nepřerušili ani spojení se starou vlastí. Nová umělecká forma, přestože ctíla domácí tvarovou mluvu, proto zákonitě imitovala saskou předlohu. Hlavní dílo tehdejší doby, jáchymovský městský kostel sv. Jáchyma a sv. Anny postavený v letech 1534-1540, je toho typickým dokladem. Podobně, jako jeho vzory ze saské krušnohorské kostelní architektury, působí hlavně šířkou a hmotností stavby. I rozlehlý, jednolitý prostor kostela, se zcela podobal interiérum saských svatyní. Nelze se tomu divit. Na stavbě většinově participovali saští řemeslníci.

Saská škola však nebyla směrodatná jenom v církevním umění, ale i v prostředí světském. Výrazně se projevila zejména v jednotlivostech, v profilaci okenních ostění či v rozvrhu portálů patricijských domů. Vliv stavební saské tradice se projevoval nejen ve stavebních detailech, ale i v konstrukčním řešení staveb (sklípkové klenby apod.). Ze Saska byla importována také nejvýznačnější díla malířská a sochařská, která ozdobila nové budovy.

Záhy se ale začalo tvořit jádro zdatných místních umělců, kteří se zpočátku nejprve začali uplatňovat v jáchymovské mincovně. Inspirace přicházející z Německa podnítila zdejší ctižádostivé rytce razidel k nové tvůrčí činnosti, k medailérství. Zprvu náboženské motivy zanedlouho doplnily portrétní medaile, kterými panovník a „progresivní“ šlechta šířili mezi poddanými svou slávu. Ostatní české mincovny se o obdobnou produkci začaly zajímat až po polovině 16. století, protože možní objednatelé z řad šlechty a bohatého měšťanstva se zatím nevymanili z konzervativního uvažování, neboť setrvali pevně zakotveni v archaických dogmatech.

Než se tato mnohoslibná embrya domácích dovedností mohla plně rozvinout, byla zaskočena poklesem dolování ve 2. polovině 16. století a poté zcela vymazána válečnou vřavou třicetileté války, takže celé 17. století tvoří nepopsaný list v dějinách umění Jáchymovska. Přestože se v 18. století na čas jáchymovské dolování zase pozdvihlo a naplněná obecní pokladna opět probudila chuť ke stavebním činnostem, již nikdy se nevrátil umělecký rozkvět 16. století. Baroko a rokoko už obraz města výrazněji neovlivnily. O tehdejších výtvorech lze v lepším případě hovořit jako o průměrných.

jáchymovský Špitální kostel Věch svatých

(2008)

interiér Špitálního kostela Všech svatých

pozdně gotická stavba saského typu, postaven jako prostá venkovská svatyně kolem r. 1516;
dochován oltář (renesanční archa) z okruhu umělců kolem Lukáše Cranacha, epitafy jáchymovských mincmistrů
a kamenné náhrobní desky, zastropení tabulovým stropem imituje strop kazetový

(2007)

pravděpodobně jde o nejstarší hrázděnou sakrální stavbu v západním Krušnohoří
(hřebíky zde nehledejte)

sousoší Kalvárie drážďanského sochaře Kryštofa Waltera z roku 1544, které původně zdobilo zeď hřbitova